

Voorstel van het BO PLC

Datum: 27-3-2025
Van: Partners van de provincie in de PLC, bij monde van Staatsbosbeheer, [REDACTED]
Aan: De gedeputeerden van de provincie in de PLC
Onderwerp: Voorstel van BO PLC met perspectiefrijke projecten als vervolg op LPLG

Beste leden van het bestuurlijk Overleg van de PLC,

Na het definitief stopzetten van het NPLG / LPLG was er bij de partners in de Plattelandscoalitie duidelijk het besef dat de eertijds beoogde ontwikkelingen in het landelijk gebied van Limburg beslist een nieuw vervolg zouden moeten krijgen. Ook GS Limburg heeft zich daarover naar de Staten toe uitgesproken, waarbij vooral projecten van kleinschalige aard, met draagvlak en van onderaf als perspectiefrijk werden gezien. Deze beide ontwikkelingen hebben geleid tot afgestemde initiatieven voor het vervolg.

Op 16 december j.l. ontving gedeputeerde Faassen van de PLC-partners LLTB, Waterschap Limburg, NMF Limburg en de drie TBO's vervolgens een eerste voorstel voor een vervolgaanpak LPLG. Daarbij worden drie punten benoemd: 1-focus op uitvoering; 2-bijdrage leveren in gebied specifieke projecten; 3-onderzoeken of een lijst met benoemde 'kleinschalige gebiedsopgaven' kan worden vastgesteld, inclusief doelen en governance.

De Waterleidingmaatschappij Limburg (WML) en de gemeenten in Limburg, via hun vertegenwoordigers zijnde de gemeente Beekdaalen voor Zuid Limburg, gemeente Weert voor de Peelgemeenten, gemeente Bergen voor de Maasduinen en 'ons WCL' voor de Midden-Limburgse gemeenten (globaal) aan de oostkant van de Maas zijn nadien volledig aangehaakt en hebben allemaal evenzeer projecten voorgesteld. Ten volle onderschrijven ze de ingeslagen weg en met projecten hebben deze instanties de daad bij het woord gevoegd.

In drie ambtelijke sessies is daarna geprobeerd de lijst van gebied specifieke projecten te concretiseren en deze te voorzien van een voorstel ter bestuurlijke afhechting. Het toezeggen van concrete inzet van de partners zou hier onderdeel van moeten zijn. Hiermee komt de PLC in de rol van het uitspreken van commitment, met name ten aanzien van projectverantwoordelijkheid en de inzet van capaciteit en middelen. Uiteindelijk lijkt de uitvoering te vallen of staan met de beschikbaarheid van (Rijks)middelen. Deze zijn heel specifiek bedoeld voor N2000-maatregelen, areaaluitbreiding NNN, stikstofreductie en DHZ.

Een aantal projecten van die lijst zijn erg perspectiefrijk als het gaat om concrete subsidiëring vanwege de hierboven genoemde doelen en de daarmee samenhangende instrumenten. Deze projecten zijn opgenomen in de eerste bijlage bij deze aanbiedingsnotitie. Een aantal andere projecten echter boden geen zicht op rechtmatige subsidiëring of konden wegens andere redenen niet als perspectiefrijk gezien worden. Deze afgevalen projecten zijn alleen met naam benoemd in de tweede bijlage.

De partners van de provincie in het BO PLC bieden bij deze de lijst met perspectiefrijke projecten aan en spreken hun commitment hiervoor uit. De partners willen bij de afzonderlijke projecten in algemene zin hun passende bijdrage leveren in de ontwikkeling en uitvoering van die projecten. De partners van de provincie

vinden dat ze hiermee hebben voldaan aan de uitdaging van de provincie om vanaf de basis, vanuit het werkveld, gedragen en perspectiefrijke projecten voor te stellen.

De partners van het BO PLC vragen aan GS Limburg om de steun, zoals die in een voorlopige ambtelijke beoordeling is verkend, gestand te doen. Ook wordt gevraagd om goede ambtelijke begeleiding passend bij het betreffende project. De relevante partners, i.c. de projecttrekkers, zullen in dialoog met de provincie de genoemde projecten verder opwerken en leiden naar een subsidieaanvraag.

De partners van de provincie hebben hiermee voldaan aan de vraag van de provincie. Zij stellen voor dat nu de afzonderlijke projecttrekkers het voortouw overnemen voor hun eigen project. De partners van de provincie zullen voor het collectieve kant van deze projecten wel geïnteresseerd blijven in de voortgang, maar zullen daar geen operationele rol meer in vervullen. Dank voor ieders inzet voor deze lijst!

Namens alle partners van de provincie in het BO PLC,

Staatsbosbeheer

Bijlage 1 met perspectiefrijke projecten

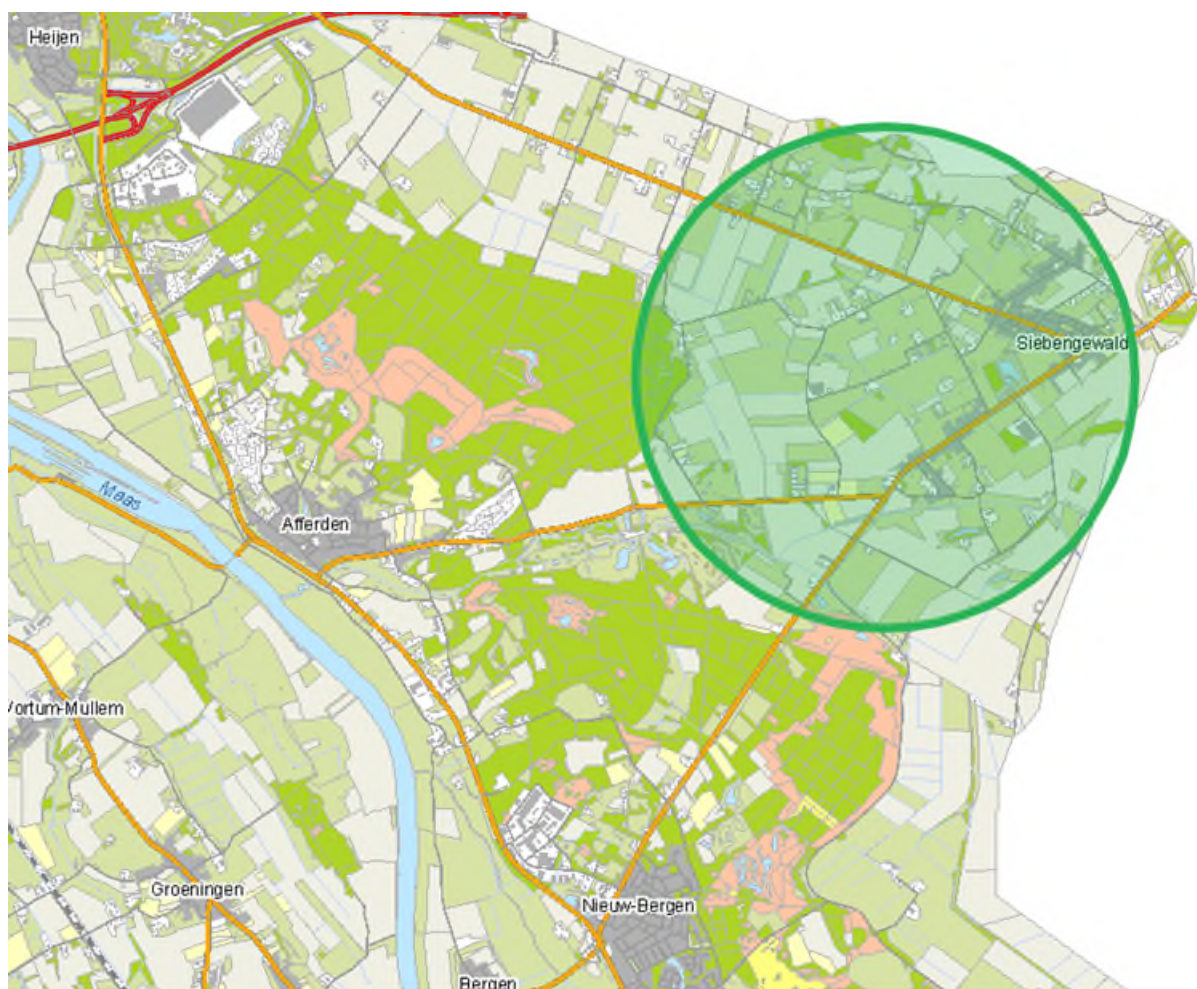
1. Projectnaam: Gebiedsontwikkeling Siebengewald

2. Beoogd projecttrekker en andere partners:

Projecttrekker is de gemeente Bergen (L). De andere partners zijn de leden van het Overlegorgaan NP De Maasduinen en enkele direct betrokken agrarische ondernemers.

3. Projectomschrijving met globale aanduiding van het gebied:

De 'Gebiedsontwikkeling Siebengewald' is een GGA. Het projectgebied is een intensief landbouw gebied gelegen tegen Natura2000-gebied en rondom de woonkern Siebengewald en enkele woongemeenschappen in Duitsland. Er spelen uitdagingen op het gebied van leefbaarheid, bodemkwaliteit, biodiversiteit & natuur en water en landschap. Een gebied waar door diverse ontwikkelingen (combi van stoppers en blijvers) kansen liggen voor breed doelbereik ihkv Ruimte voor Landbouw en Natuur.

4. Bijdrage aan doelen Landelijk Gebied (Natuur, water, stikstof, landbouw, landschap, anders):

Dit project draagt bij aan stikstofreductie in N2000-Maasduinen, landschap en structuur van de landbouw, biodiversiteit, waterkwaliteit en bodemkwaliteit

5. Omschrijving van draagvlak en/of energie in het gebied:

Door de gebiedsontwikkeling gaan we toekomstperspectief bieden aan de bedrijven die door willen. Gezamenlijk met bedrijven, waterschap, landschapsbeheer, lltb en gemeente ontwerpen we een toekomstplan voor de agrarische sector in Siebengewald. Brede Betrokkenheid: Het feit dat het Overlegorgaan Nationaal Park (ONP) alle relevante gebiedspartners aan boord heeft: particuliere grondeigenaren, IVN, LLTB, Stichting de Marke, SBB, SLL, NHGL, WL, prov. Limburg, gemeenten Venlo, Gennep en Bergen, is een positieve stap. Dit creëert een gezamenlijke inzet voor de regio en biedt de mogelijkheid om de belangen van verschillende belanghebbenden te stroomlijnen. Belang en verlangen zijn een constant bespreekpunt. En los van de gezamenlijke opgave, gunt ONP de Maasduinen alle organisaties de eigen autonomie, met haar eigen opgaven en doelstellingen.

6. Kosten en benodigde en beoogde financiering (zowel proces- als projectmiddelen):

De totale 'Gebiedsontwikkeling Siebengewald' omvat meerdere deelprojecten en deelprocessen. Onderdelen, zullen door de projecttrekker worden voorgesteld voor financiering uit Programma Natuur fase 2 en andere subsidiemogelijkheden bij de provincie Limburg.

De financiering komt voort uit Programma Natuur fase 2 en wel het nog te ontwikkelen onderdeel voor 'herwaardering van gronden'. Hiermee kunnen dan de projectonderdelen, die een ander grondgebruik met zich meebrengen, worden gefinancierd. Het project dient zich, binnen de brede context van de gebiedsontwikkeling, hierop toe te spitsen.

7. Benodigde en beoogde governance:

De gemeente Bergen is voornemens de afstemming met betrekking tot dit project binnen de bestuurlijke structuur van het Regionaal Landschap De Maasduinen, i.c. als project van het Overlegorgaan Nationaal Park De Maasduinen te laten plaats vinden. Alle betrokken partners zijn hierin vertegenwoordigd, te weten: gemeente Bergen, gemeente Gennep, gemeente Venlo, Stichting de Marke, Waterschap Limburg, Limburgs Landschap, Staatsbosbeheer, particuliere beseigenaren, IVN, Natuurhistorisch Genootschap Limburg, LLTB en provincie Limburg (adviserend lid).

Een voorlopige ambtelijke beoordeling door de provincie heeft geleid tot de conclusie dat dit project te ondersteunen is met procesmiddelen. Het doel is het verder op- en uitwerken, het inventariseren van subsidiemogelijkheden en het benutten hiervan en het doelbereik concretiseren. De bijdrage voor deze ondersteuning is € 25.000,-, welke in praktische zin gedekt wordt uit de regeling voor procesmiddelen.

8. Fasering:

De initiatiefnemer, gemeente Bergen, zal eerst de gebiedsontwikkeling in een project- of programmaplan vormgeven. Daarna zullen de concrete, subsidiabele onderdelen worden opgenomen in een subsidieaanvraag bij de provincie Limburg. Na toekenning van de subsidie kunnen de gehonoreerde projectonderdelen worden uitgevoerd. Dat zal dan naar inschatting in 2025 – 2028 zijn.

1. Projectnaam: Gebiedsontwikkeling Roermond-Oost (GORO)

2. Beoogd projecttrekker en andere partners:

De Werkgroep GORO is de primaire projecttrekker. De Stichting Ons WCL vormt het secretariaat hiervoor. De overige betrokken partners zijn lokale agrariërs, particuliere grondeigenaren, inwoners, gemeente Roermond, Waterschap Limburg, provincie Limburg, Staatsbosbeheer, Natuurrijk Limburg en het Nationaal Park De Meinweg.

3. Projectomschrijving met globale aanduiding van het gebied:

Een collectief van lokale ondernemers en initiatiefnemers heeft op eigen initiatief een ambitiedocument opgesteld om samen de kwaliteit van hun buitengebied te verbeteren op het terrein van water, groenblauwe dooradering en transitie van de landbouw. Het collectief is bereid om de handen uit de mouwen te steken op hun eigendommen en hebben tevens reeds overleg gevoerd met Waterschap, Gemeente Roermond, Provincie, RCE, Stichting ons WCL, NP De Meinweg en Dorpsraad Asenray. De leden van het collectief hebben een forse grondpositie in het projectgebied. In het project kan o.a een extensiveringszone rondom N2000-gebied Meinweg gerealiseerd worden, klimaatmaatregelen uitgevoerd worden in het stroomgebied van de Maasnielderbeek / Spickerbroeklossing, er is ruimte voor het aanleg van nieuw bos en nieuwe landschapselementen, er is de wens tot een vrijwilliger kavelruil en in meer brede/abstracte zin wil men dit gebied vorm geven als overgangsgebieden / verbinding tussen N2000-Meinweg en N2000-Swalmdal.

Het werkgebied van GORO is Roermond-Oost tussen A73, NP De Meinweg, Duitse grens en Boukoul.

Het project zal binnen deze brede doelen zich voor de beschikbare subsidies toespitsen op de mogelijkheden voor herwaardering van gronden indien deze een andere functie / ander gebruik krijgen. Dit zou dan via de nog nader te ontwikkelen subsidieregeling Programma Natuur fase 2 dienen te verlopen. Ook zal er een beroep gedaan worden op mogelijk beschikbare procesmiddelen bij de provincie Limburg.

4. Bijdrage aan doelen Landelijk Gebied (Natuur, water, stikstof, landbouw, landschap, anders):

Het project draagt bij aan de verbinding tussen de N2000-gebieden Meinweg en Swalmdal, verlaging van stikstofdepositie op beide N2000-gebieden, structuurversterking en verbreding van de landbouw, verplaatsing van intensieve teelten uit bufferzones, nieuw bos en nieuwe landschapselementen, onderlinge verbinding tussen kleinere natuurgebieden, herstel kwelsysteem en versterken van de cultuurhistorie.

5. Omschrijving van draagvlak en/of energie in het gebied:

Er is brede steun bij de leden van de Werkgroep GORO. Er is eveneens hele brede steun bij de lokale bevolking. Ook alle meer indirect betrokken partners hebben heel veel sympathie voor de aanpak van GORO en zijn wel bereid tot samenwerking. Voor onderdelen waar oppervlakte grond onontbeerlijk is, geldt dat er reeds een betekenisvolle grondpositie beschikbaar is.

6. Kosten en benodigde en beoogde financiering (zowel proces- als projectmiddelen):

Deze worden t.z.t. door de projecttrekker opgenomen in een subsidieaanvraag.

Een voorlopige ambtelijke beoordeling door de provincie heeft geleid tot de conclusie dat dit project te ondersteunen is met procesmiddelen. Het doel is het verder op- en uitwerken, het inventariseren van subsidiemogelijkheden en het benutten hiervan en het doelbereik concretiseren. De bijdrage voor deze ondersteuning is € 25.000,-, welke in praktische zin gedekt wordt uit de regeling voor procesmiddelen.

7. Benodigde en beoogde governance:

De Werkgroep GORO zal als initiatiefnemer / trekker functioneren, waarbij de Stichting Ons WCL de formele en secretariaatsrollen op zich neemt. De collectieve vormen van afstemming vindt plaats via de Stuurgroep Nationaal Park De Meinweg en de daaronder ressorterende werkgroepen.

8. Fasering:

De gebiedsontwikkeling is al met enkele deelprojecten gestart; de eerste resultaten zijn in het gebied al zichtbaar. In 2025 zal de opgave voor het gebied verder en nader geconcretiseerd worden. Dit zal daarna zijn vorm krijgen in een Ambitieplan / Inrichtingsplan, welke halverwege 2026 gereed zal zijn. De uitvoering is dus te zien vanaf het begin 2025. Voor de te subsidiëren onderdelen geldt dat de uitvoering op zijn vroegst per 2026 aan de orde zal zijn.

1. Projectnaam: Groen als Gras

2. Beoogd projecttrekker en andere partners:

LLTB in samenwerking met WUR en PPPAgro.

3. Projectomschrijving met globale aanduiding van het gebied:

Het doel van 'Groen als Gras' is het perspectief bieden aan de graasdierhouderij voor de Zuid-Limburgse melkveehouderijen. Door perspectief te bieden aan graasdierhouderijen, met daarbij maatwerk (per gebied/regio) is er ook een zekere garantie dat er voldoende grasland in een gebied aanwezig is. Grasland wordt daarmee behouden en levert een bijdrage aan de doelen voor natuur, water, klimaat, maar ook recreatie (koe in de wei), beheer/onderhoud, erosiebescherming, ruimte voor kleine landschapselementen etc. Immers zonder graasdierhouderijen is er geen reden om grasland te houden. Het houden van grasland is agrarisch alleen interessant in geval van graasdieren.

4. Bijdrage aan doelen Landelijk Gebied (Natuur, water, stikstof, landbouw, landschap, anders):

Graslanden passen heel goed in de buurt van N2000 gebieden. Bemesting van grasland leidt nauwelijks tot uitspoeling van nutriënten naar grond- en oppervlaktewater en heeft geen negatieve gevolgen voor de waterkwaliteit van N2000 gebieden. Dit heeft te maken met het hoge organische stofgehalte van de bodem onder grasland die daarmee ook relatief veel CO₂ vastlegt. Versterking van de biodiversiteit op graslandpercelen is een quick-win omdat steeds meer productiegraslanden tegenwoordig kruidenrijk grasland zijn. De inzet van agrarisch natuur- en landschapsbeheer (ANLb) door middel van landschapselementen is voor agrariërs met grasland een logische vervolgstap om de biodiversiteit verder te versterken. Het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen in grasland is hooguit incidenteel en pleksgewijs waardoor verspreiding naar N2000 gebieden niet aan de orde is. De toediening van meststoffen op agrarische graslanden en semi-natuurlijke graslanden is wel nodig om de voedingswaarde van gras op peil te houden en daarmee ook het rantsoen voor vee optimaal te krijgen. De wettelijke bemestingsnormen worden de komende jaren echter stapsgewijs verlaagd. Hiermee past grasland heel goed in een gelaagd overgangsgebied vanuit de landbouw richting N2000 gebieden. Concreter zijn de volgende doelen beoogd:

Natuur: stikstofreductie, meer biodiversiteit, onderkomen voor flora en fauna, beschermen bestuivers, aanleg landschapselementen en versterking ANLb.

Water: regulering (infiltratie), water vasthouden, vermijden van run-off en van erosie

Klimaat: CO₂-vastlegging, klimaatadaptatie, klimaatmitigatie, kringlooplandbouw en lokale voedselproductie

Landbouw: toekomstperspectief, transitiekansen, doelgericht werken en behoud kennis & kunde

Anders: behoud cultuurhistorie, esthetische waarde, toerisme en steun voor lokale economie.

5. Omschrijving van draagvlak en/of energie in het gebied:

Het project is een voorbeeld van een bottom-up aanpak die ontstaan is vanaf het boerenerf. Energie is er om zowel te werken aan toekomstperspectief en aan de doelen voor wat betreft natuur, water en klimaat. Daarbij geldt het toekomstperspectief eveneens als een garantie dat er steeds in voldoende mate grasland aanwezig is binnen Zuid-Limburg. Ook bij heel veel indirecte partners in Zuid-Limburg is er duidelijke steun voor het behoud van grasland in Zuid-Limburg.

6. Kosten en benodigde en beoogde financiering (zowel proces- als projectmiddelen):

Fase I kost circa € 190.000 en fase II circa € 700.000. Dit is een prognose, welke nog verder moet worden uitgewerkt. De toekomstige aanvraag voor subsidiëring zal zich dienen te richten op concrete bijdragen aan N2000-doelen met o.a. stikstofreductie en natuurherstel. Een concrete bijdrage betekent dat het dient te gaan om deelnemers / percelen direct naast en dichtbij N2000-gebieden. Dan lijkt een subsidie voor de nog te ontwikkelen afwaarderingssystematiek in het kader van Programma Natuur fase 2 mogelijk. Ook wordt er gekeken of er een (aanvullende) bijdrage mogelijk is vanuit de eigen middelen van de portefeuillehouder 'Landbouw' binnen GS Limburg. Tevens wordt er gekeken naar de mogelijkheid om proceskosten te subsidiëren vanuit de daartoe verkregen Rijksmiddelen.

Een voorlopige ambtelijke beoordeling door de provincie heeft geleid tot de conclusie dat dit project te ondersteunen is met procesmiddelen. Het doel is het verder op- en uitwerken, het inventariseren van subsidiemogelijkheden en het benutten hiervan en het doelbereik concretiseren. De bijdrage voor deze ondersteuning is € 25.000,-, welke in praktische zin gedekt wordt uit de regeling voor procesmiddelen. Deze beoordeling heeft verder geleid tot de conclusie dat dit project niet direct past in bestaande subsidieregelingen, maar wel positief te waarderen is, vanwege de in gang gezette transitie naar doelbereik. De provincie wil dit project ook blijven ondersteunen, maar herhaalt zeker ook het appèl op de Rijk. Binnen de kaders van Propositie Heuvelland, Aanvalsplan waterkwaliteit en onze beleidsintensiveringsmiddelen wordt de verdere financiële bijdrage van de provincie Limburg nader onderzocht door de provincie.

7. Benodigde en beoogde governance:

De subsidieaanvraag zal worden gedaan door LLTB. LLTB fungeert als de uitvoeringsorganisatie.

Initiatiefnemende partijen zijn: LLTB (projecttrekker / opdrachtgever en financier) , provincie Limburg, Rabobank, Boerenbond Swentibold, Boerenbond Zuid, individuele deelnemers, WUR en PPPAgro en mogelijk andere deelnemende bedrijven die voor fase II van belang zijn bij de verdere uitvoering van het project.

8. Fasering:

In fase I zal er een onderzoekplan worden opgesteld vanuit wetenschappelijke kennis en praktisch vakmanschap en zal er aandacht zijn voor andere projecten. Het geheel creëert toekomstperspectief voor de melkveehouderijsector in Zuid-Limburg

In fase II zal er praktijkonderzoek zijn t.b.v. onderzoeksplan bij de deelnemers, wordt onderzoek gedaan naar relevante eigenschappen van de Lössgronden en de hellingen en zal er onderzoek worden verricht naar de voordelen van agrarisch grasland voor de brede doelen voor het landelijk gebied & toekomstperspectief voor de agrarische sector.

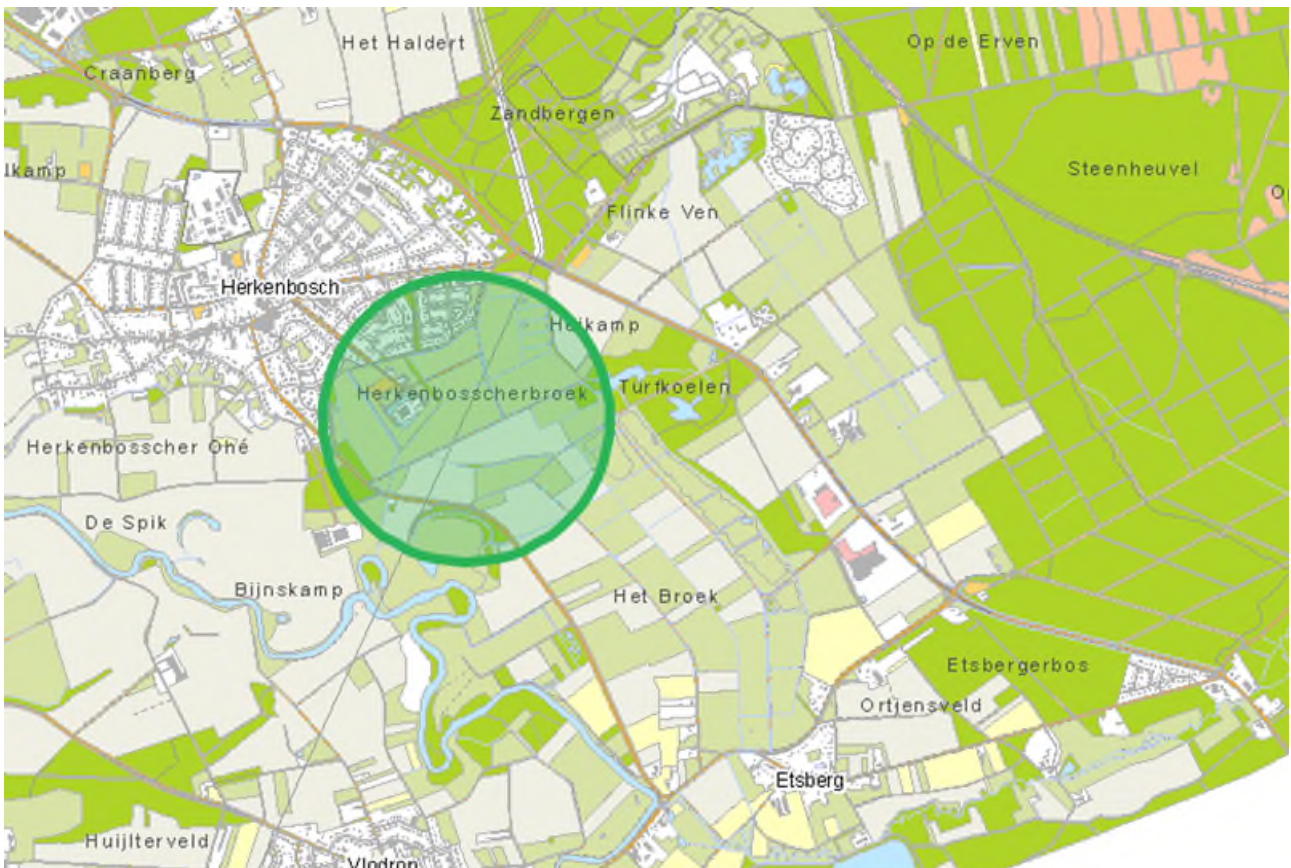
1. Projectnaam: Herinrichting Boschbeek

2. Beoogd projecttrekker en andere partners:

Projecttrekker is Waterschap Limburg. Andere partners zijn o.a. gemeente Roerdalen, provincie Limburg, Staatsbosbeheer en individuele grondgebruikers.

3. Projectomschrijving met globale aanduiding van het gebied:

Het Waterschap Limburg beoogt een natte verbinding tot stand te brengen tussen de N2000-gebieden Meinweg en Roerdal. In meer praktische zin wordt de Boschbeek tussen de Keulse Baan en de Roer heringericht. Daartoe zijn enkele varianten ontwikkeld, waarbij variant 2 het meest haalbaar is. Hierbij zal mogelijk het bovenstroomse deel van de Boschbeek worden losgekoppeld van het benedenstroomse deel. Dit benedenstroomse deel komt dan als een moerasbeek vanaf de Turfkoelen tot aan de Roer in een brede natuurzone te liggen. Dit project eventueel met aanvullende financiële middelen uit te breiden tot een extra omvangrijke zone.

4. Bijdrage aan doelen Landelijk Gebied (Natuur, water, stikstof, landbouw, landschap, anders):

Het project draagt bij aan de verbinding tussen N2000-Meinweg en N2000-Roerdal. In iets concretere termen geeft het ook verbetering van de hydrologie c.q. de vermindering van de verdroging in Meinweg en Roerdal. Verder draagt het bij aan de waterkwaliteit en de klimaatadaptatie. Ook levert het een bijdrage in stikstofreductie wegens de wijziging van landbouwgrond naar natuur. Ook is het betekenisvol voor soortenbescherming al of niet in relatie tot N2000-beschermde soorten, zoals het Donker pimpernelblauwtje.

5. Omschrijving van draagvlak en/of energie in het gebied:

De vooralsnog beoogde variant 2 heeft draagvlak. Voor de eventuele variant 2 moet nog draagvlak gewonnen worden.

6. Kosten en benodigde en beoogde financiering (zowel proces- als projectmiddelen):

De kosten voor variant 2 bedragen ca. € 2,7 miljoen. De kosten voor de toekomstvariant bedragen al naar gelang de extra oppervlakte maximaal circa € 4,8 miljoen. De financiering vindt deels plaats vanuit de beschikbare KRW-middelen van het waterschap. Voor extra oppervlakte en/of extra doelbereik zal de relatie gelegd worden de doelen / projecten / maatregelen binnen Programma Natuur fase 2 voor de N2000-gebieden Roerdal en Meinweg. Subsidiëring kan mogelijk via dat instrument plaatsvinden.

Een voorlopige ambtelijke beoordeling door de provincie heeft geleid tot de conclusie dat in dit project aanknopingspunten te vinden zijn de subsidieregeling vanuit Programma Natuur fase 2. Een aanvraag daartoe kan in voorbereiding worden genomen.

7. Benodigde en beoogde governance:

Het project wordt uitgevoerd door het Waterschap Limburg met daarbinnen de rollen van AB, DB en de werkorganisatie. De extern betrokken partners (LLTB, gemeente Roerdalen, particulieren, Staatsbosbeheer e.a.) zullen in een project- of klankbordgroep worden opgenomen.

8. Fasering:

De basis van dit project moet uiterlijk eind 2027 gereed zijn, vanwege de KRW-verplichtingen voor het Waterschap Limburg. Hierdoor kan er globaal gesteld worden dat 2025 met doorloop in 2026 gebruikt wordt voor de verkenningsfase en ontwerpfase. In 2026 en 2027 zal de feitelijke uitvoering plaatsvinden.

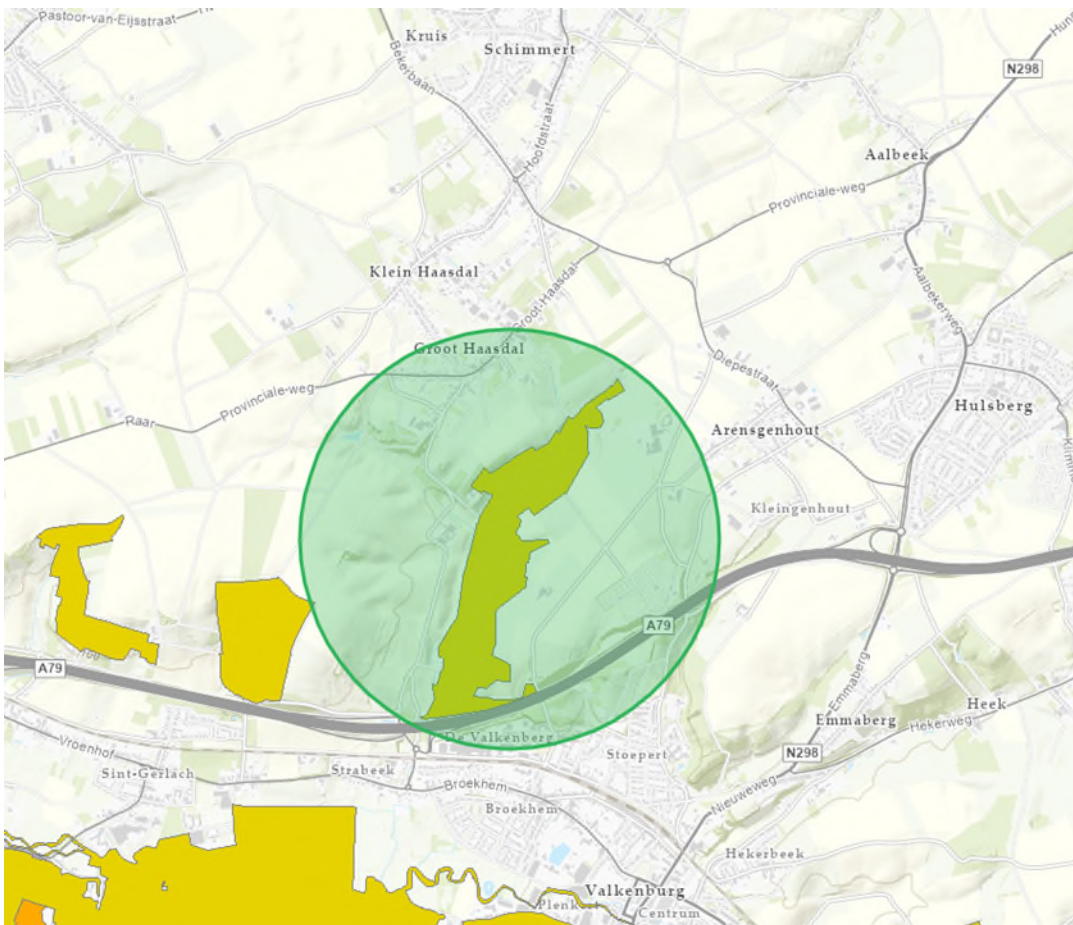
1. Projectnaam: Schimmert-Ravensbosch

2. Beoogd projecttrekker en andere partners:

De beoogd projecttrekker is de gemeente Beekdaelen. De andere partners zijn gemeente Valkenburg aan de Geul, Waterschap Limburg, Stadsregio Parkstad Limburg, Staatsbosbeheer, LLTB, individuele agrariërs, Visit Zuid-Limburg, Natuur- en Milieu Federatie Limburg, inwoners, ondernemers bedrijventerrein De Steeg, Schimmert.

3. Projectomschrijving met globale aanduiding van het gebied:

De Zuid-Limburgse gemeenten hebben een visie gevormd op de transitie van het landelijk gebied: *Perspectief_in_Zuid-Limburg, een gemeentelijke_visie_op_de transitie_van het landelijk gebied*. Hierin worden oplossingen voorgesteld voor landelijke doelen en maatschappelijke opgaven als natuur (incl. stikstof), water en klimaat. Om de visie door te vertalen richting uitvoering gaan wij in pilotgebied Schimmert-Ravensbosch aan de slag. Het projectgebied bestaat uit het agrarisch plateau ten zuidoosten van Schimmert dat afwatert richting Natura 2000-Geuldal, deelgebied Ravensbosch, grotendeels gelegen in de gemeente Valkenburg aan de Geul. Bedoeling is voornamelijk om maatregelen uit te voeren die afspoeling van nutriënten voorkomen, landschap en met name natuur en biodiversiteit versterken en de bodemkwaliteit verbeteren. Tevens wordt gewerkt aan leefbaarheid en worden letterlijke en figuurlijke verbindingen tussen het Heuvelland en Parkstad Limburg gelegd.

4. Bijdrage aan doelen Landelijk Gebied (Natuur, water, stikstof, landbouw, landschap, anders):

Bijdragen worden geleverd aan:

Natuurkwaliteit in Natura 2000 – gebied Geuldal, deelgebied Ravensbosch (o.a. door vermindering van stikstof),

Realisatie van verbindingzones in het landschap, in de methodiek van Landschapskader Beekdaelen

Vermindering van erosie en oppervlakte runoff en uitspoeling van nutriënten, bijdragend aan bodemkwaliteit en waterkwaliteit en -kwantiteit.

5. Omschrijving van draagvlak en/of energie in het gebied:

Meerdere partijen hebben reeds aangegeven te willen meedenken en meewerken, waaronder individuele agrariërs, LLTB, Waterschap Limburg, gemeente Valkenburg aan de Geul, Staatsbosbeheer en Stadsregio Parkstad Limburg.

6. Kosten en benodigde en beoogde financiering (zowel proces- als projectmiddelen):

De exacte projectbegroting hangt af van hoe groot de scope van het project wordt gemaakt, zowel geografisch als inhoudelijk als procesmatig. De voorlopige begroting en financiering zien er als volgt uit. De totale kosten zijn € 1.050.000. Qua financiering is voorzien dat er 1/3 deel bekostigd wordt vanuit de Regiodeal Westelijk Zuid-Limburg, tranche 4; 1/3 deel wordt bekostigd door gemeente Beekdaelen en tenslotte wordt beoogd dat 1/3 deel wordt bekostigd door de provincie Limburg via de nog te ontwikkelen subsidieregeling voor Programma Natuur fase 2. Deze 1/3 delen zijn groot € 350.000,-.

Een voorlopige ambtelijke beoordeling door de provincie Limburg heeft tot geleid tot de conclusie dat dit project kansrijk is voor Programma Natuur fase 2 en dat nadere en definitieve verkenning nog plaats vindt door provincie en projecttrekker.

7. Benodigde en beoogde governance:

De exacte governance dient nog te worden vormgegeven. Gemeente Beekdaelen is vooralsnog trekker. Overige partijen worden vertegenwoordigd in een stuurgroep (bestuurlijke aansturing op hoofdlijnen) en projectgroep (ambtelijke begeleiding van het project).

8. Fasering:

De fasering is gedetailleerd uitgewerkt in een groot schema. Daarin is opgenomen dat globaal de analyse plaatsvindt in 2024-2025. De visie en planontwikkeling vindt plaats in de periode 2025-2027. De uitvoering kan als voor individuele situaties al snel starten vanaf globaal halverwege 2025 en loopt door tot en met 2027.

1. Projectnaam: Limburgse Biodiversiteitsmonitor

2. Beoogd projecttrekker en andere partners:

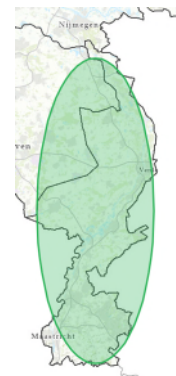
De Limburgse Biodiversiteitsmonitor wordt uitgevoerd door de LLTB. De Limburgse Biodiversiteitsmonitor is onderdeel van het Uitvoeringsprogramma NIL, opgesteld door een coalitie van partijen, ook wel de 'coalitie voor nieuw perspectief' genoemd, waarin de Stichting Natuurinclusieve Landbouw, LLTB, BioLogisch Limburg, Coöperatie Natuurrijk Limburg, Natuur en Milieufederatie Limburg, provincie Limburg, Wageningen University & Research, HAS Green Academy en Waterschap Limburg deelnemen.

3. Projectomschrijving met globale aanduiding van het gebied:

De Limburgse Biodiversiteitsmonitor (LBM) is een instrument om op bedrijfsniveau in beeld te brengen hoe een bedrijf bijdraagt aan doelen en opgaven ten aanzien van bodem, water, biodiversiteit en landschap. De LBM is opgebouwd uit een set landelijk ontwikkelde kritische prestatie indicatoren (KPI's), die jaarlijks ingevuld worden om de ontwikkeling van bedrijven te volgen (zie figuur 1). De LBM geeft de deelnemer inzicht waar verbeterpunten zijn, en door het jaarlijkse bezoek van een adviseur kan hier concreet invulling aan gegeven worden. Daarnaast is de behaalde score op de LBM bepalend voor de aanmoedigingspremie die de deelnemer ontvangt, om hiermee verdere stappen te faciliteren.

Momenteel is voor de melkveehouderij en akkerbouw een KPI-set (zie hieronder) beschikbaar en wordt al bij 80 Limburgse ondernemers de LBM ingevuld. In 2025 alweer voor het 3^e jaar. Bij vrijwel alle deelnemers uit de melkveehouderij is een stijging te zien in de behaalde score van jaar 1 op 2, wat het vertrouwen geeft dat dit een goed instrument is om ondernemers te begeleiden en faciliteren naar een meer natuurinclusieve bedrijfsvoering.

KPI's Melkvee	KPI's Akkerbouw
Weidegang	% Rustgewassen
N-bodemoverschot	Organischestofbalans
Gebruik stikstofkunstmest	Stikstofbedrijfsoverschot
Ammoniakuitstoot	Milieubelasting GWB
Eiwit van eigenland	% Bodembedekking
Blijvend Grasland	Carbon Footprint
Broeikasgasemissie	Natuur- en landschapsbeheer
P-bodemoverschot	Gewasdiversiteit
Eiwit in het melkvee rantsoen	
Percentage (agrarisch) natuurbeheerland (%)	
Percentage kruidenrijk grasland (%)	
Percentage groen-blauwe dooradering (%)	
Gebruik gewasbeschermingsmiddelen	

Het project beoogt om aanvullend op de huidige 80 deelnemers totaal 200 deelnemers te krijgen. Momenteel zijn er KPI's voor de melkveehouderij en de akkerbouw. Die voor de fruitteelt en de graasdierhouderij worden als deze praktijkrijp zijn ook ingezet. Het project heeft de inhoudelijke onderdelen: werving, waarbij er nu al een wachtlijst is. Ten tweede bedrijfsbegeleiding door adviseurs en extra begeleiding bij complexe vragen van een deelnemers. Ten derde een financiële aanmoedigingspremie bij een zekere stijging of bij een zeker niveau. Door maatregelen kan men meer punten scoren. De premie voorziet in een beperkte tegemoetkoming in de kosten daarvan. Dit moet een effectief middel zijn in de ontwikkeling naar (extra) natuurinclusieve landbouw op naar inschatting 12.000 hectare in Limburg. Het project vindt verspreid plaats over heel Limburg.

4. Bijdrage aan doelen Landelijk Gebied (Natuur, water, stikstof, landbouw, landschap, anders):

Doordat een integrale set van KPI's wordt gebruikt, wordt er naar verschillende doelen gekeken, zodat de ondernemer de vrijheid heeft zelf invulling te geven aan zijn duurzaamheidsstrategie. Deze KPI's dragen bij aan: betere bodemvitaliteit, minder ammoniakuitstoot, beter waterkwaliteit en meer biodiversiteit. In meer abstracte zin draagt het zodoende bij aan de doelen voor het landelijk gebied: stikstofreductie, water, natuur, landschap en landbouw.

Bij de huidige 80 deelnemers is reeds een verbetering op deze doelen waarneembaar. Dit versterkt de habitats in N2000-gebieden.

5. Omschrijving van draagvlak en/of energie in het gebied:

De huidige 80 deelnemers zijn heel enthousiast. Ze krijgen inzichten die ze eerder niet hadden, en de stijging in aantal punten laat zien dat ze deze inzichten omzetten in daden. De wachtrij van potentiële deelnemers laat zien dat er behoefte is aan een dergelijk tool, zodat ze eindelijk grip krijgen op de stappen die ze kunnen zetten. De overige betrokken organisaties zijn ook positief over de Limburgse Biodiversiteitsmonitor, evenals de organisaties van de PLC.

6. Kosten en benodigde en beoogde financiering (zowel proces- als projectmiddelen):

Deze worden t.z.t. door de projectrekker opgenomen in een subsidieaanvraag.

Een eerste ambtelijke beoordeling bij de provincie Limburg heeft geleid tot de conclusie dat dit project niet direct past in bestaande subsidieregelingen, maar wel positief te waarderen is, vanwege de in gang gezette transitie naar doelbereik. De provincie wil dit project blijven ondersteunen, maar herhaalt zeker ook het appèl op de Rijk. Binnen de kaders van Propositie Heuvelland, Aanvalsplan waterkwaliteit en onze beleidsintensiveringsmiddelen wordt de financiële bijdrage van de provincie Limburg nader onderzocht door de provincie.

7. Benodigde en beoogde governance:

De Limburgse Biodiversiteitsmonitor wordt uitgevoerd door de LLTB. Biodiversiteitsmonitor is onderdeel van het Uitvoeringsprogramma NIL, opgesteld door een coalitie van Stichting Natuurinclusieve Landbouw, LLTB, BioLogisch Limburg, Coöperatie Natuurrijk Limburg, Natuur en Milieufederatie Limburg, provincie Limburg, Wageningen University & Research, HAS Green Academy en Waterschap Limburg.

8. Fasering:

Deze moet nog nader worden vormgegeven door de projecttrekker.

1. Projectnaam: **Waterwinst**

2. Beoogd projecttrekker en andere partners:

De LLTB is de beoogd projecttrekker. Als mede-initiatiefnemende partijen worden gedacht: Ministerie LNVN, provincie Limburg, Waterschap Limburg en Waterleidingmaatschappij Limburg. Als deelnemende partijen zijn voorzien: individuele agrariërs, Cumela (branche-organisatie agrarische ondernemers), Agrodix (branche-organisatie toeleveranciers) en afnemende organisatie (zoals Cosun). Als adviserende en uitvoerende partijen zijn voorzien: adviesbureaus en kennisinstituten (WUR, Deltares, RIVM), milieulaboratoria en de NVVA.

3. Projectomschrijving met globale aanduiding van het gebied:

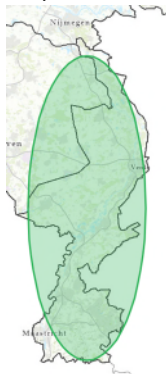
In veel van de Natuurdoelanalyses (NDA) die door de Ecologische Autoriteit zijn opgesteld is waterkwaliteit een drukfactor. Met name de (KRW) normen voor nitraat in het grond- en oppervlaktewater worden vaak niet gehaald. Door jaarlijks na de oogst nitraatresidu metingen uit te voeren worden agrariërs zich bewust van het overschot aan nitraat in het bodemvocht. Advisering over teeltmaatregelen (vanggewassen, aanpassen bemesting) leiden tot lagere uitspoeling in het volgende jaar en daarmee tot verbetering van de waterkwaliteit. Omdat water zich verplaatst vanaf de haarkvaten van het watersysteem naar de beken en de natuurgebieden is het wenselijk om de N-min metingen integraal in het buitengebied uit te voeren en niet te beperken tot de omgeving van N2000 gebieden.

Het Nederlandse mestbeleid richt zich zowel op de productie als toepassing van mest en meststoffen. Het hoofddoel is om de verspreiding van nutriënten in het milieu te voorkomen via het reguleren van de toepassing van mest. In de dagelijkse praktijk is het mestbeleid voor agrariërs vooral een kwestie van 'mestboekhouden'. Dit houdt in dat op bedrijfsniveau de getallen rondom mest binnen de geldende regels en 'onder de streep' moeten kloppen. Voor de situatie op perceelniveau is te weinig aandacht. De wettelijk beschikbare bemestingsruimte wordt volledig benut.

Voor zowel veehouders als akkerbouwers is het aanwenden van mest op dit moment een vorm van 'inkomsten' en is 'mestboekhouden' vooral een korte termijn kosten- en batenstrategie. Naast de agrariër zelf is ook de hele keten hierop ingericht. De agronomie als geheel staat op de tweede plaats. Met als gevolg dat de normen voor de Nitraatrichtlijn en Kaderrichtlijn water niet worden gehaald.

We zitten vast in een vicieuze cirkel: geen verbetering betekent nieuw generiek beleid met maatregelen, die vervolgens de gebiedsspecifieke restopgaven voor de waterkwaliteit onvoldoende aanpakken, waarna nog meer generieke maatregelen volgen, terwijl ondernemers juist naar doelsturing willen. Het bepalen van het nitraatresidu in de landbouwbodem is een goede indicator voor de efficiëntie van stikstofbenutting uit mest en uitspoeling van nutriënten naar grond- en oppervlaktewater. Onze ambitie met dit project is dat doelsturing een volwaardig alternatief wordt van het huidige generieke beleid.

Het project ligt in de gehele provincie Limburg.

4. Bijdrage aan doelen Landelijk Gebied (Natuur, water, stikstof, landbouw, landschap, anders):

Tijdens het 8e Nederlandse Actieprogramma Nitraatrichtlijn (NAP) wil de LLTB in Limburg ervaring opdoen met doelsturing. Centraal staat het ontwikkelen van een werkwijze op basis van nitraatresidumetingen (N-min metingen) op perceelsniveau gekoppeld aan gebiedsspecifieke drempelwaarden en een systeem van bijpassende vrijstellingen van generiek beleid.

In meer abstracte zin draagt het direct bij aan de doelen voor water; meer indirect aan natuur en aan landbouw; en aan stikstof in grond- en oppervlaktewater.

5. Omschrijving van draagvlak en/of energie in het gebied:

Er is draagvlak voor dit project in Limburg. Vanaf 2022 worden er al Nmin-metingen uitgevoerd. Het aantal metingen in 2024 bedroeg 732 stuks.

6. Kosten en benodigde en beoogde financiering (zowel proces- als projectmiddelen):

Er is voor dit project een uitgebreide tabel gemaakt met gedetailleerd de kosten van alle projectonderdelen per jaar in beeld gebracht. Globaal komt het kostenplaatje neer op de projectactiviteiten van de jaarlijkse Nmin-metingen, kennisprogramma, bedrijfsbezoeken, nitraatbericht en ondersteuning met in 2025 circa 1,5 miljoen aan kosten. Voor de jaren 2026 t/m 2029 bedragen de kosten gemiddeld zo'n € 2 miljoen per jaar. Totaal afgerond is dit zo'n € 9,5 miljoen.

De financiering wordt t.z.t. nauwkeurig in beeld gebracht bij de subsidieaanvraag.

Een eerste ambtelijke beoordeling bij de provincie Limburg heeft geleid tot de conclusie dat dit project niet direct past in bestaande subsidieregelingen, maar wel positief te waarderen is, vanwege de in gang gezette transitie naar doelbereik. De provincie wil dit project blijven ondersteunen, maar herhaalt zeker ook het appèl op de Rijk. Binnen de kaders van Propositie Heuvelland, Aanvalsplan waterkwaliteit en onze beleidsintensiveringsmiddelen wordt de financiële bijdrage van de provincie Limburg nader onderzocht door de provincie.

7. Benodigde en beoogde governance:

De LLTB fungeert als opdrachtgever, welke wordt begeleid door een stuurgroep. Voor de uitvoering heeft de LLTB een projectleider met een projectteam in het leven geroepen.

8. Fasering:

Voor de fasering is een uitgebreide projectinhoudelijke planning opgesteld met alle inhoudelijke projectmaatregelen, ontwikkel- en uitvoeringsfasen, mijlpalen en resultaten. In hoofdlijnen komt de fasering neer op in het jaar 2025 een doorstart vanuit 2024 met meer de ontwikkelende projectmaatregelen. Maar ook zal er vanaf 2025 tot en met 2029 de uitvoering met metingen en de uitgebreide rapportage en terugkoppeling daarop. In 2029 zullen ook rapportages gemaakt worden over het project als geheel.

1. Projectnaam: Duurzaam schoon grondwater (DSG)

2. Beoogd projecttrekker en andere partners:

Waterleidingmaatschappij Limburg, WML, is de indiener en trekker, directe partners zijn de LLTB en Provincie Limburg. Potentiële partners zijn Waterschap Limburg en TBO's.

3. Projectomschrijving met globale aanduiding van het gebied:

Schoon grondwater is een belangrijke basis voor natuurontwikkeling, de landbouw en de drinkwaterproductie. Het project DSG heeft tot doel om het nitraatgehalte en de belasting van metabolieten van andere middelen die in de agrarische sector worden gebruikt in het grondwater niet verder te laten oplopen, maar te verminderen. In de afgelopen decennia hebben WML, de LLTB en Provincie Limburg hier al aan gewerkt, met succes. De kern van de aanpak bestaat uit deskundige onafhankelijke advisering aan agrariërs t.a.v. doelmatig gebruik van mest en gewasbeschermingsmiddelen. Hierdoor spoelen er minder ongewenste stoffen naar het grondwater. Dit is goed voor de natuur, en het zorgt ervoor dat de zuiveringsinspanning die nodig is voor de bereiding van drinkwater (denk aan nitraatzuivering) niet nog verder toeneemt of gebouwd moet worden. Daarnaast werkt het (kosten)efficiënt voor agrariërs, die minder mest en andere hulpstoffen hoeven toe te passen omdat er minder verloren gaat door uitspoeling. DSG is gericht op kwetsbare Limburgse waterwin- en grondwaterbeschermingsgebieden (zie kaartje met de paarse gebieden), waar de noodzaak voor grondwatervriendelijke landbouw het grootst is. Qua ligging is er een grote overlap met Natura-2000 gebieden, het mes snijdt dus aan meerdere kanten.

4. Bijdrage aan doelen Landelijk Gebied (Natuur, water, stikstof, landbouw, landschap, anders):

De bijdrage van DSG aan (grond)water-, natuur- en landbouwopgaven zijn evident. Met grondwatervriendelijke landbouw in de beschermingsgebieden verbetert de grondwaterkwaliteit en wordt

een rechtstreekse bijdrage geleverd aan natuurdoelen, aan de landbouwopgave en aan de KRW-verplichtingen ten aanzien van de verbetering van de grondwaterkwaliteit.

5. Omschrijving van draagvlak en/of energie in het gebied:

DSG loopt al decennia, maar dreigt nu stil te vallen door gebrek aan financiering. Er zijn vele deelnemende agrariërs (>100), die wachten op continuering van het project. Draagvlak is groot, het is altijd een succesvol project geweest en het heeft zich qua resultaten ook bewezen. Toenemende verontreiniging van het grondwater is aantoonbaar geremd in de gebieden waar voldoende deelnemers zijn. De kracht is dat deelname gaat op basis van vrijwilligheid. Dat maakt het project echter ook kwetsbaar zodra financiering vervalt, want dan haken deelnemers af. Afsproken was dat financiering via het LPLG-spoor zou lopen, maar hier is een spaak tussen gekomen. Zonder financiering zal DSG verdwijnen.

6. Kosten en benodigde en beoogde financiering (zowel proces- als projectmiddelen):

DSG kost circa € 850.000 per jaar. Indien gewenst kan een uitgewerkte begroting worden overlegd. Dit zal sowieso gebeuren als onderdeel van een concrete subsidieaanvraag.

Een eerste ambtelijke beoordeling bij de provincie Limburg heeft geleid tot de conclusie dat dit project niet direct past in bestaande subsidieregelingen, maar wel positief te waarderen is, vanwege de in gang gezette transitie naar doelbereik. De provincie wil dit project blijven ondersteunen, maar herhaalt zeker ook het appèl op de Rijk. Binnen de kaders van Propositie Heuvelland, Aanvalsplan waterkwaliteit en onze beleidsintensiveringsmiddelen wordt de financiële bijdrage van de provincie Limburg nader onderzocht door de provincie.

7. Benodigde en beoogde governance:

Governance verloopt via een stuurgroep (bestaande uit bestuurders van WML, Provincie Limburg en de LLTB) en een ambtelijke werkgroep. WML biedt aan de regie op zich te nemen.

8. Fasering:

DSG kan meteen in de uitvoering. Hoe sneller hoe beter, zodat opgebouwde energie, draagvlak en motivatie van de voorgaande jaren niet weglekken.

1. Projectnaam: Leefbare Peel met onderliggende sleutelprojecten

2. Beoogd projecttrekker en andere partners:

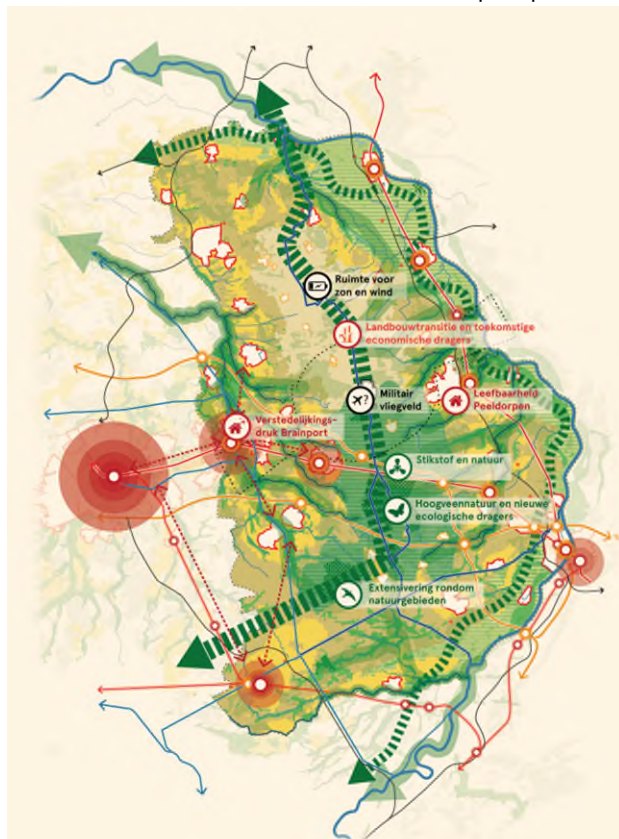
Momenteel is 'Leefbare Peel' nog geen concreet project maar meer een motto, een bestuurlijke en maatschappelijke beweging om het breed gedefinieerde gebied de Peel integraal en voortvarend te ontwikkelen voor een duurzame, leefbare en gezonde toekomst voor de Peel. Dit moet onder andere gerealiseerd worden met sleutelprojecten. Deze sleutelprojecten zijn de gemeenschappelijke beleidsterrein van enerzijds NOVEX De Peel en anderzijds van LOS, het Limburgs Offensief Stikstof.

3. Projectomschrijving met globale aanduiding van het gebied:

De Peel – het gebied tussen Grave en Nederweert - is in 2022 door het Kabinet aangewezen als een van de zestien nationale aandachtsgebieden voor herinrichting, in het kader van het Programma NOVEX van het Rijk. In de Peel komen veel vraagstukken samen die elkaar beïnvloeden en om ruimte vragen. Denk aan de landbouw- en energietransitie, aanpak van droogte, verbeteren van natuur en waterkwaliteit, leefbaarheid, verstedelijking, economische vitaliteit, beschikbaarheid van voorzieningen en een mogelijke reactivering van vliegbasis de Peel. Opgaven van zowel regionaal, provinciaal als nationaal belang.

In NOVEX De Peel werken de gemeenten van regio's Noordoost-Brabant, Noord- en Midden-Limburg en de Metropoolregio Eindhoven, de waterschappen Aa en Maas, de Dommel en Limburg, de provincies Noord-Brabant en Limburg en de ministeries LNV, BZK, I&W, EZK en Defensie samen. De intentie is om met maatschappelijke partners een duurzame, leefbare en gezonde toekomst voor de Peel te realiseren.

Als vertrekpunt voor de gesprekken over de investeringsagenda heeft de regio, in opdracht van het kabinet een ontwikkelperspectief opgesteld. Zie het kaartje hieronder.

NOVEX de Peel en ontwikkelperspectief

Het ontwikkelperspectief schetst een toekomst van de Peel die meerkleurig is; met ruimte voor geel (economie en energie), voor groen (natuur, bodem en water), en rood (wonen en leefbaarheid). Een perspectief waarin vooruit wordt gekeken naar 2050 en wat daarvoor richting 2030 nodig is.

De genoemde sleutelprojecten zijn voorbeelden die moeten leiden tot realisatie van genoemde abstracte doelen.

4. Bijdrage aan doelen Landelijk Gebied (Landbouw, Natuur, Water, Stikstof, Landschap, anders):

De genoemde sleutelprojecten zullen duidelijk en direct bij aan de doelen voor het landelijk gebied gaan bijdragen. Er zullen duidelijke resultaten geboekt (moeten) worden ten aanzien van natuur, water, stikstofreductie, landbouw en landschap. Dit zal per afzonderlijk sleutelproject in verschillende mate het geval zijn, maar altijd zijn het integrale projecten.

5. Omschrijving van draagvlak en/of energie in het gebied:

Voor het grote geheel, zijnde NOVEX De Peel, wordt nu een dialoog met de streek opgestart met diverse bijeenkomsten en gesprekken. Dit zal de bekendheid en het draagvlak ten goede komen. Bij de overheden, het betrokken bedrijfsleven en publieke instanties is er duidelijk draagvlak voor dit grotere geheel. De afzonderlijke sleutelprojecten hebben in principe draagvlak, maar er is nog zeker veel discussie over de toekomstige projectinhoudelijke keuzen, waarbij deze discussie soms zitten op de lijn van landbouw versus bescherming van natuur.

6. Kosten en benodigde en beoogde financiering (zowel proces- als projectmiddelen):

Gezien de prille fase van ontwikkeling van het geheel van NOVEX De Peel en de genoemde sleutelprojecten valt er op dit moment geen kostenplaatje te geven. Dat komt in een later stadium per afzonderlijke sleutelproject.

Een voorlopige ambtelijke beoordeling door de provincie Limburg heeft geleid tot de conclusie dat de sleutelprojecten beleidsinhoudelijk ressorterend onder NOVEX de Peel ondersteuning verdienen met procesmiddelen. De specifieke bijdrage van de provincie bestaat uit de inzet van ambtelijke menskracht ten behoeve van het verder op- en uitwerken van de sleutelprojecten, de subsidiemogelijkheden ervoor inventariseren en benutten en het doelbereik van de projecten concretiseren.

7. Benodigde en beoogde Governance:

De overall governance is nu nog niet concreet vormgegeven, laat staan geregeld. Vooralsnog zal het bestuurlijk gremium van NOVEX De Peel zorgen voor de integrale afstemming. In een later stadium zullen de afzonderlijke projecten ieder hun eigen, specifieke governance en projectstructuur krijgen.

8. Fasering:

In 2025 en 2026 zal de generieke ontwikkeling plaatsvinden. In 2026 en volgende jaren zullen de afzonderlijke projecten hun projecteigen ontwikkeling krijgen.

Bijlage 2 met de momenteel niet te honoreren projecten

- Weerterland, Weerterbos en Oude Graaf
- Nationaal Park met diverse deelprojecten m.u.v. Gebiedsontwikkeling omgeving Siebengewald
- Gebiedsontwikkeling Haeselaarsbroek
- Pilot Beekdalbrede aanpak Groote Molenbeek – Mariapeel
- Herinrichting Vlootbeek
- Herinrichting diverse beekdalen in Midden- en Zuid Limburg
- Programma Stroomgebied Geul
- Verbinding Vrakelberg-Imstenrade
- Revitalisering Ijzerenbos
- Kwaliteit Moeselpeel
- Kwaliteit van het Hulsbergerbeekje
- Boccagelandschap
- Biobased teelwijze met aanpassingen van de teelt
- Ransdalerveld
- Eijserbeek